

## ТРАНСФОРМАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРАВАМИ ЛЮДИНИ

**Мета статті** – проаналізувати трансформацію адміністративного права України в умовах воєнного стану; розкрити правову природу адміністративно-правового режиму воєнного стану; визначити ключові тенденції зміни публічної адміністрації та окреслити напрями адаптації адміністративно-процедурних, організаційних і кадрових механізмів до надзвичайних умов функціонування держави. **Методи.** Методологія дослідження передбачає загальнонаукові та спеціально-правові методи. Методи аналізу та синтезу використовувалися для опрацювання наукових джерел, присвячених трансформації адміністративного права в умовах воєнного стану та формуванню кризових моделей правового регулювання. Порівняльно-правовий метод застосовувався для аналізу міжнародного досвіду правового регулювання надзвичайних режимів, практики Європейського суду з прав людини та можливостей їх імплементації в українське законодавство. Нормативно-правовий метод допоміг оцінити чинні норми Конституції України, Закону «Про правовий режим воєнного стану» та Закону «Про адміністративну процедуру». Системно-структурний підхід дав змогу комплексно оцінити правові, організаційні та ціннісні аспекти реформування публічної адміністрації та визначити роль адміністративного права в забезпеченні стабільності держави в період воєнних викликів. **Результати.** У процесі дослідження встановлено, що воєнний стан зумовив глибоку трансформацію адміністративно-правової системи України, яка проявилася у зміні логіки публічного управління, посиленні ролі кризових процедур і зростанні значення принципів пропорційності, законності та верховенства права. Проаналізовано особливості впровадження спеціального адміністративно-правового режиму воєнного стану в Україні як тимчасової, гнучкої та адаптивної моделі адміністративного регулювання, спрямованої на забезпечення стабільності держави в умовах збройної агресії. Визначено його ключові риси – тимчасовість, спрощеність процедур, розширення дискреційних повноважень за умови парламентського й судового контролю, підвищену персональну відповідальність посадових осіб та необхідність дотримання балансу між публічними інтересами й правами людини. Доведено, що адміністративно-правовий режим воєнного стану виконує стабілізуючу функцію, забезпечуючи правомірність і безперервність дій публічної адміністрації навіть у надзвичайних обставинах. Особливу увагу приділено цифровізації публічного управління, розвитку електронних адміністративних процедур і впровадженню технологічних інновацій, які дали змогу зберегти ефективність органів влади під час бойових дій. Підкреслено значення компетентнісної моделі державної служби та принципів належного врядування (good governance) як чинників підвищення якості управлінських рішень і зміцнення довіри громадян до держави в умовах війни. **Висновки.** Адміністративне право в умовах воєнного стану виступає кризово-адаптивною моделлю правового регулювання, зорієнтованою на ефективність, правову визначеність і людиноцентризм. Його трансформація в період війни забезпечує збереження дієвості демократичних принципів і водночас формує інституційну основу післявоєнного оновлення державності України на європейських засадах належного врядування та верховенства права.

**Ключові слова:** верховенство права, належне врядування, дискреційні повноваження, цифровізація, компетентнісна модель, кризове адміністрування.

**Кравцова Тетяна,**

доктор юридичних  
наук, професор,  
професор кафедри  
адміністративно-  
правових дисциплін  
Навчально-наукового  
інституту права  
та правоохоронної  
діяльності Львівського  
державного  
університету  
<https://orcid.org/0000-0003-3697-9794>  
[tkravtsova3@gmail.com](mailto:tkravtsova3@gmail.com)

## 1. Вступ

У сучасних умовах збройної агресії проти України питання функціонування державного управління та забезпечення правового порядку набули особливого значення. Воєнний стан став безпрецедентним чинником, який суттєво вплинув на систему публічної адміністрації, трансформував її функції, повноваження та механізми діяльності. Сфера адміністративного права, що традиційно забезпечує взаємодію держави і громадян, опинилася в епіцентрі глибоких змін, зумовлених необхідністю одночасно гарантувати безпеку держави й дотримання прав людини.

Запровадження воєнного стану спричинило перегляд нормативно-правових засад діяльності органів виконавчої влади, появу кризових адміністративних процедур, активну цифровізацію управлінських процесів, а також посилення ролі принципів законності, пропорційності та належного врядування (good governance). Реалії повномасштабної війни зумовили практичну трансформацію і доктринальний розвиток адміністративно-правового режиму воєнного стану, який набув ознак гнучкої, адаптивної та технологічно орієнтованої системи публічного управління.

Актуальність дослідження визначається потребою в науковому осмисленні трансформаційних процесів у системі адміністративного права в умовах війни, аналізі еволюції адміністративно-правового режиму воєнного стану та розробленні концептуальних засад його вдосконалення відповідно до європейських стандартів верховенства права, правової визначеності та людиноцентризму. Такий підхід сприятиме формуванню науково обґрунтованої моделі публічного управління, здатної забезпечити стабільність і правомірність діяльності держави в період збройної агресії та післявоєнного відновлення.

Метою дослідження є аналіз трансформації адміністративного права України в період воєнного стану, розкриття правової природи адміністративно-правового режиму воєнного стану, а також визначення ключових тенденцій змін публічної адміністрації та окреслення напрямів адаптації адміністративно-процедурних, організаційних і кадрових механізмів до надзвичайних умов функціонування держави.

Для досягнення мети сформульовано такі науково-дослідницькі завдання:

- проаналізувати нормативно-правові засади адміністративно-правових змін в Україні в умовах воєнного стану;
- з’ясувати правову природу адміністративно-правового режиму воєнного стану;
- виявити тенденції цифровізації та компетентнісного оновлення публічної служби в період війни;
- визначити ключові напрями формування адаптивної моделі адміністративного права в умовах воєнного стану, орієнтованої на людиноцентризм і європейські цінності належного урядування.

Методологія дослідження

Методологічну основу становлять загальнонаукові та спеціально-правові методи.

Аналіз і синтез використано для опрацювання наукових джерел, у яких розкриваються сучасні тенденції розвитку адміністративного права та публічного управління в Україні. Зокрема, це праці таких науковців, як А. Берлач (2023), В. Гришук (2023), В. Коваленко (2023), В. Мороз (2024), І. Пастух (2022).

Порівняльно-правовий метод застосовано для аналізу досвіду держав – членів Європейського Союзу щодо функціонування адміністративних систем у кризових умовах і можливостей його адаптації до українських реалій.

Нормативно-правовий метод використано для вивчення чинного законодавства України, зокрема Закону «Про правовий режим воєнного стану» (Закон № 389-VIII, 2015) та Закону «Про адміністративну процедуру» (Закон № 2073-IX, 2022).

Системно-структурний підхід дає змогу розкрити взаємозв’язок між правовими, організаційними й ціннісними аспектами реформування публічної адміністрації, а також забезпечити комплексне бачення розвитку адміністративного права як інструменту стабілізації держави в період воєнних викликів.

## **2. Нормативно-правові засади адміністративно-правових змін в умовах воєнного стану**

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII визначає правові підстави, механізм запровадження й особливості функціонування органів влади в період загрози державній безпеці (Закон № 389-VIII, 2015). Запровадження воєнного стану суттєво трансформує систему публічного управління, змінюючи співвідношення між гарантіями прав громадян і повноваженнями органів публічної адміністрації.

Воєнний стан передбачає особливий порядок діяльності органів влади, тимчасове обмеження конституційних прав громадян і посилення повноважень виконавчих органів у сфері безпеки, оборони та публічного управління (Авер’янов, Битяк, 2019). У цих умовах адміністративно-правове регулювання

набуває особливої динамічності. Змінюється логіка здійснення виконавчої влади: пріоритетом стають безпека, обороноздатність, громадський порядок і стабільність публічної адміністрації. Застосування гнучких правових механізмів і кризових процедур сприяє збереженню керованості держави, але водночас потребує належного контролю за дотриманням принципу пропорційності та законності.

Нормативно-правові засади воєнного стану створюють спеціальний контекст функціонування публічної адміністрації, у межах якого адміністративне право виконує роль інструмента забезпечення керованості держави та дотримання законності в умовах надзвичайної ситуації. Однак формальне існування нормативної бази є лише початковою передумовою ефективності. Не менш важливим аспектом реформування виступає практична адаптація адміністративних процедур до умов обмеженого часу, нестабільності та підвищеної відповідальності органів влади.

Прийняття у 2022 році Закону України «Про адміністративну процедуру» стало історичною подією, що знаменує перехід до європейської моделі *good governance* – належного врядування, орієнтованого на прозорість, підзвітність і повагу до прав громадян (Коваленко, 2023). Утім, у період воєнного стану застосування цього Закону виявило низку проблем: неможливість дотримання процесуальних строків, обмежений доступ сторін до документів, ускладнене повідомлення учасників проваджень. Це зумовлює потребу у формуванні кризових процедур – спрощених адміністративних механізмів, що гарантують оперативність без порушення законності.

Органи влади все частіше застосовують дистанційні форми адміністративних проваджень, електронну ідентифікацію осіб, а також автоматизовані системи прийняття рішень. Такий підхід не лише забезпечує ефективність у надзвичайних умовах, а й формує нові стандарти публічного адміністрування.

Розвиток адміністративно-процедурного права у воєнний період засвідчив, що ефективність правового регулювання значною мірою залежить від спроможності органів виконавчої влади оперативно впроваджувати нові управлінські механізми. Проте навіть найкращі норми адміністративного процесу залишаються декларативними без належної організації діяльності публічної адміністрації.

Під час воєнного стану органи публічної адміністрації отримали значні додаткові повноваження. Серед них – регулювання мобілізаційних процесів, запровадження комендантської години, обмеження руху транспорту, управління державним і комунальним майном, контроль за дотриманням правил військового обліку, а також здійснення заходів цивільного захисту та координації евакуації населення. Такі зміни є необхідними для ефективного забезпечення безпеки держави та захисту життя громадян (Колпаков, 2021).

Додаткові повноваження вимагають гнучких адміністративних рішень, оперативної взаємодії між різними рівнями влади та нових механізмів

координації. Особливого значення набуває діяльність військових адміністрацій, які поєднують функції виконавчої влади, місцевого самоврядування та органів безпеки (Гришук, 2023). Це стимулює розвиток спеціальних адміністративно-правових режимів, які потребують наукового осмислення й подальшого кодифікаційного закріплення.

Зазначені тенденції свідчать, що сучасне адміністративне право України в умовах воєнного стану виходить за межі традиційного нормативного підходу, набуваючи рис гнучкої, адаптивної та технологічно орієнтованої системи публічного управління. У цьому контексті доцільно окреслити теоретико-правові засади спеціального адміністративно-правового режиму воєнного стану – особливого правового феномену, який розвивається в межах загальної адміністративно-правової доктрини та забезпечує ефективне функціонування держави в умовах збройної агресії зі збереженням принципів верховенства права, пропорційності та людиноцентризму.

### **3. Правова природа адміністративно-правового режиму воєнного стану**

Воєнний стан став каталізатором глибоких змін у сфері публічного управління, актуалізувавши потребу в переосмисленні ролі адміністративного права як галузі, здатної забезпечити ефективність державної влади в умовах загрози національній безпеці. У системі сучасної адміністративно-правової доктрини особливе місце посідає спеціальний адміністративно-правовий режим воєнного стану, який охоплює сукупність правових норм, процедур, повноважень і гарантій, спрямованих на підтримання функціонування держави, публічної адміністрації та громадського порядку під час збройної агресії.

Його предметом є суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації публічної влади в умовах війни, коли потрібно забезпечити баланс між безпекою держави та дотриманням прав і свобод людини. Цей режим інтегрує елементи класичного адміністративного регулювання та спеціальних правових механізмів реагування, створюючи адаптивну систему правових норм і процедур, яка дає змогу державі діяти швидко, але в межах принципів законності та верховенства права. Він є проявом здатності публічної адміністрації зберігати керованість, правомірність і стабільність навіть у надзвичайних обставинах.

Адміністративно-правовий режим воєнного стану має низку характерних ознак, які відрізняють його від звичайного адміністративного регулювання:

1. Тимчасовий характер правового регулювання. Його норми діють у межах визначеного періоду – на час воєнного стану, мають просторові й часові обмеження та спрямовані на відновлення стабільності публічного управління. Тимчасовість не означає правової невизначеності, а, навпаки, підтверджує, що такі норми існують суто для забезпечення життєздатності держави в період загрози, після чого вони або скасовуються, або інтегруються в загальну систему права.

2. Наявність спеціальних процедур та скорочених строків. У межах цього режиму діють спрощені адміністративні процедури, що передбачають

мінімізацію бюрократичних етапів і скорочення строків ухвалення рішень. Наприклад, у сферах мобілізації, евакуації населення, забезпечення ресурсами чи реагування на надзвичайні ситуації застосовуються спеціальні адміністративні акти, що ухвалюються без тривалих погоджень, але в межах закону. Такі механізми гарантують оперативність і безперервність діяльності публічної адміністрації.

3. Розширення дискреційних повноважень органів влади зі збереженням контролю. У період війни органи виконавчої влади отримують ширші можливості для прийняття рішень у межах визначеної компетенції. Проте така дискреція не є абсолютною: вона супроводжується парламентським, судовим і громадським контролем, що забезпечує прозорість і підзвітність влади. У цьому контексті ключовим інструментом оцінки управлінських рішень виступає принцип пропорційності – будь-яке втручання у права громадян повинно бути законним, необхідним і співмірним із метою.

4. Підвищена персональна відповідальність посадових осіб. Особливий режим не зменшує, а, навпаки, посилює вимоги до правомірності, обґрунтованості й етичності управлінських рішень. У кризових умовах навіть незначна помилка може призвести до масштабних наслідків, тому державні службовці зобов'язані діяти не лише швидко, а й відповідально, усвідомлюючи межі своїх повноважень та правові наслідки кожного рішення.

Конституційно-правові засади цього режиму ґрунтуються на концепції обмеженого верховенства права, за якою держава може тимчасово звужувати окремі права громадян, але не має права їх скасовувати. Таке обмеження повинно бути пропорційним, законним і контрольованим, що відповідає положенням статті 64 Конституції України (1996). Органи публічної адміністрації мають діяти лише в межах необхідності для досягнення легітимної мети – захисту життя, здоров'я та безпеки населення. Європейська практика, зокрема рішення ЄСПЛ у справах *Lawless v. Ireland* (1961) та *Brannigan and McBride v. the United Kingdom* (1993), підтверджує, що навіть за умов надзвичайних загроз держава зобов'язана забезпечувати ефективний парламентський і судовий контроль над обмеженням прав людини.

Отже, навіть під час війни адміністративне право України залишається правом обмеженого, але не скасованого верховенства права. Будь-які дії органів публічної адміністрації, спрямовані на забезпечення обороноздатності, громадського порядку чи національної безпеки, мають здійснюватися в межах і у спосіб, що визначені законом. Обмеження прав і свобод допускаються лише тоді, коли вони є необхідними, пропорційними та тимчасовими, тобто не виходять за межі потреб демократичного суспільства.

У цьому контексті адміністративне право виконує стабілізуючу функцію – воно не лише легітимізує надзвичайні управлінські заходи, а й запобігає свавіллям влади. Застосування принципу пропорційності дає змогу оцінювати кожне рішення з погляду співвідношення між досягненням мети безпеки та рівнем



втручання у сферу прав людини. Таким чином, навіть у період воєнного стану держава зобов'язана дотримуватися основоположних гарантій законності, закріплених у Конституції України, Європейській конвенції з прав людини та практиці Європейського суду з прав людини.

Воєнний стан не призводить до зупинення дії принципів правової держави, а лише модифікує механізми їх реалізації. Ідеться не про відмову від верховенства права, а про його гнучке застосування – право, здатне діяти в умовах кризи. Саме в цьому проявляється зрілість української адміністративно-правової системи, яка, попри надзвичайні обставини, продовжує функціонувати в межах конституційного порядку.

Таким чином, адміністративно-правовий режим воєнного стану формує нову якість правового регулювання, де поєднуються ефективність публічного управління, захист прав людини та дотримання принципів законності. Він є не запереченням демократичних цінностей, а є правовим механізмом їх збереження в період екзистенційних загроз, що підтверджує еволюцію українського адміністративного права як адаптивної та людиноцентричної галузі.

#### **4. Цифровізація публічного управління в умовах воєнного стану**

Розвиток кризового адміністративного права закономірно поєднується з інтенсивними процесами цифровізації публічного управління, які стали одним із найважливіших інструментів забезпечення його стійкості в період воєнного стану. Саме цифрові технології дали можливість зберегти керованість держави, доступність адміністративних послуг і прозорість процедур у ситуації, коли традиційні механізми функціонування були суттєво обмежені. Зміни у структурі та повноваженнях публічної адміністрації, спричинені воєнним станом, супроводжувалися потребою в модернізації управлінських механізмів і пошуку нових способів забезпечення безперервності владних функцій. У цих умовах особливого значення набули інформаційно-комунікаційні технології, які дали змогу зберегти ефективність адміністративного управління навіть за умов обмеженого фізичного доступу до органів влади.

Однією з найпомітніших тенденцій воєнного часу стала активна цифровізація публічного управління. Платформа «Дія», Єдиний державний вебпортал електронних послуг, системи електронного документообігу забезпечують громадянам доступ до базових адміністративних сервісів навіть у зоні бойових дій (Пастух, 2022).

Цифровізація стала не лише технічним, а й правовим явищем: вона трансформує форми адміністративної взаємодії, знижує рівень бюрократизації, підвищує прозорість і довіру до органів влади. Водночас ці процеси актуалізують питання кіберзахисту, збереження персональних даних і забезпечення безперервності функціонування державних реєстрів, що потребує оновлення нормативної бази.

Активне впровадження цифрових технологій у діяльність публічної адміністрації не лише оптимізувало управлінські процеси, а й створило

нову правову реальність, у якій зростає значення швидкості прийняття рішень і доступності державних сервісів. Водночас технологічні інновації не можуть замінити основоположних засад правової держави – поваги до гідності, законності та захисту прав людини. Саме у воєнний період, коли держава змушена діяти в умовах загрози національній безпеці, постає питання пошуку оптимального балансу між потребами безпеки та дотриманням прав і свобод громадян, що становить один із центральних викликів сучасного адміністративного права.

#### **5. Кадрова політика та компетентнісна модель публічної служби в умовах воєнного стану**

Питання забезпечення прав і свобод людини під час воєнного стану нерозривно пов'язане з якістю функціонування самої публічної адміністрації та професійним рівнем осіб, які реалізують владні повноваження. Адже ефективність дотримання принципу пропорційності, законності та верховенства права залежить не лише від нормативної бази, а й від людського чинника – компетентності, етичності та відповідальності службовців. Саме адміністративна еліта, представники державної служби й органів місцевого самоврядування виступають реальними носіями правової культури, яка визначає межі державного втручання у права громадян.

У воєнний період на перший план виходить кадрова спроможність публічної адміністрації – її здатність діяти швидко, виважено та професійно в умовах постійної загрози. Від того, наскільки ефективно сформована система підготовки, добору та ротації кадрів, залежить стабільність державного управління й довіра суспільства до влади. Воєнний стан загострив питання службової дисципліни, відповідальності та доброчесності, водночас стимулював появу нових підходів до лідерства в публічному секторі, заснованих на стійкості, емпатії та командній взаємодії.

Воєнний стан висвітлив потребу в перегляді кадрової політики в органах влади. Адміністративне право визначає нові критерії добору й оцінювання службовців, зокрема в органах правопорядку, військових адміністраціях і територіальних громадах (Мороз, 2024). Значно зросла роль дисциплінарної відповідальності, службової етики, а також психологічної готовності персоналу працювати в умовах ризику. Розвиток публічної служби нині відбувається в напрямі компетентнісної моделі, орієнтованої на професіоналізм, доброчесність і стійкість до стресових ситуацій. Така трансформація зумовлена необхідністю забезпечити не лише формальне виконання функцій держави, а й її інституційну стійкість, здатність ефективно діяти в умовах невизначеності, криз і загроз.

Компетентнісна модель передбачає орієнтацію не на посадові обов'язки, а на сукупність ключових компетенцій, які охоплюють знання, уміння, цінності, етичні орієнтири й управлінську культуру. Серед них особливого значення набувають:



- стратегічне мислення – здатність бачити наслідки управлінських рішень у широкому соціально-правовому контексті;
- комунікаційна компетентність – уміння забезпечувати діалог між владою та громадянами навіть у кризових умовах;
- емоційна стійкість – здатність діяти раціонально у стресових ситуаціях і приймати відповідальні рішення;
- етична доброчесність – дотримання моральних стандартів публічного управління, що зміцнює довіру до влади.

В умовах воєнного стану ці компетенції набувають не декларативного, а життєво-практичного характеру, оскільки від поведінки публічного службовця часто залежать реалізація прав людини, збереження майна, життя громадян або стабільність функціонування цілої громади. Саме тому сучасна адміністративно-правова наука розглядає компетентнісну модель як системоутворюючий елемент реформи публічного управління, що поєднує правову, етичну й управлінську компоненти.

Крім того, формування компетентнісної моделі узгоджується з європейськими стандартами належного урядування (Good Governance Principles), зокрема з принципами ефективності, відкритості, підзвітності та орієнтації на потреби громадян (Council of Europe, 2008). Це означає, що реформування державної служби має не лише адміністративний, а й цивілізаційний вимір, оскільки сприяє утвердженню в Україні європейської культури публічного управління, заснованої на верховенстві права, повазі до людської гідності та служінні суспільству.

Реформування публічної служби в умовах воєнного стану, спрямоване на підвищення професійності, відповідальності та моральної стійкості державних службовців, стало важливою передумовою подальшої європейської інтеграції України. Адже модернізована система публічного управління має не лише забезпечувати ефективне виконання завдань оборонного та безпекового характеру, а й відповідати стандартам належного урядування (good governance), закріпленим у практиці Європейського Союзу та Ради Європи.

Війна виявила, що якість державної служби безпосередньо впливає на спроможність держави реалізовувати європейські цінності – прозорість, підзвітність, верховенство права й повагу до людської гідності. Саме під час надзвичайних обставин перевіряється дієвість цих принципів, які є не лише адміністративними орієнтирами, а й інституційними гарантіями демократії. Таким чином, зміни в кадровій політиці та структурі публічної адміністрації створили передумови для практичного втілення принципів належного урядування (good governance) в українському адміністративному праві, що є важливим кроком до європейського правового простору.

## **6. Поглиблення сервісно-координаційної та людиноцентричної моделі публічного управління в умовах воєнного стану**

Воєнний стан став каталізатором якісного переосмислення ролі публічної адміністрації в Україні. В умовах збройної агресії пріоритети державного

управління змістилися від бюрократично-розпорядчої логіки до моделі, зорієнтованої на захист людини, підтримку суспільної довіри та забезпечення стійкості держави. Це зумовило поглиблення сервісно-координаційного підходу, в межах якого органи влади діють не як інструмент контролю, а як партнер громадян і гарант їхньої безпеки.

У цих умовах принципи належного врядування (good governance) – відкритість, ефективність, підзвітність, участь громадян і верховенство права (Council of Europe, 2008) – набули практичного виміру. Вони стали не декларативними стандартами, а реальними орієнтирами виживання та стабільності держави. Прозорість процедур, швидка комунікація, чесна інформаційна політика й відповідальність керівництва забезпечують довіру населення та сприяють підтриманню керованості навіть за умов постійної небезпеки.

Інтеграція принципів належного врядування (good governance) у систему адміністративного права України у воєнний час відображає інституційну та ціннісну трансформацію. Публічна адміністрація формує новий тип управлінської культури, що поєднує сервісність із безпековим компонентом. Людиноцентризм у цій системі виступає не лише гуманістичною цінністю, а й інструментом ефективного державного реагування – орієнтацією на потреби громадян, які водночас є найважливішим ресурсом обороноздатності країни.

Сервісно-координаційна модель передбачає партнерство між владою, суспільством і бізнесом, де рішення ухвалюються з урахуванням публічних і приватних інтересів, а комунікація ґрунтується на довірі та спільній відповідальності. У центрі такої моделі – громадянин як активний учасник публічного управління, а не пасивний об'єкт владних дій. Під час війни це означає участь громадян у волонтерських, оборонних, гуманітарних і цифрових ініціативах, які держава не лише підтримує, а й координує.

Таким чином, поглиблення сервісно-координаційної та людиноцентричної моделі стало одним із ключових напрямів адаптації адміністративного права України. Цей процес передбачає:

- 1) удосконалення сервісно-координаційної та людиноцентричної моделі публічного управління, що поєднує орієнтацію на потреби громадян із забезпеченням державної безпеки;
- 2) посилення практичної реалізації принципів належного врядування – прозорості, підзвітності, участі громадян, пропорційності й ефективності – з фокусом на їхній стійкості в кризових умовах;
- 3) цифровізацію та процедурну модернізацію управлінських процесів – впровадження технологічних механізмів гарантування прав людини навіть за умов обмежень воєнного стану;
- 4) етичне та компетентнісне оновлення публічної служби, спрямоване на підвищення довіри до влади, легітимності рішень і моральної відповідальності державних службовців.

Унаслідок цього адміністративне право в Україні набуває адаптивного характеру – воно одночасно гарантує безпеку держави й забезпечує реалізацію прав людини. Такий баланс між сервісом і безпекою є ознакою зрілої публічної адміністрації, яка зберігає ефективність і легітимність навіть в умовах воєнної агресії.

Отже, формування адаптивної моделі адміністративного права ґрунтується на поєднанні сервісно-координаційної логіки управління, цифрових технологій, принципів належного врядування та етичної відповідальності публічної адміністрації, що визначає її європейську й людиноцентричну орієнтацію навіть у період воєнних викликів.

## 7. Висновки

Запровадження воєнного стану зумовило системну трансформацію адміністративного права України, що спричинило переосмислення співвідношення між гарантіями прав людини та розширеними повноваженнями публічної адміністрації. Цей процес супроводжується не лише нормативними, а й інституційними змінами – посиленням ролі військових адміністрацій, інтеграцією функцій цивільного захисту, мобілізаційного управління, евакуації та контролю. У підсумку адміністративно-правовий режим воєнного стану набув практичного змісту й доктринального розвитку як спеціальна форма правового регулювання, що поєднує механізми правового впливу та кризового управління. Основоположним принципом його функціонування виступає пропорційність, яка забезпечує баланс між потребами національної безпеки та дотриманням прав людини. Правова природа цього режиму ґрунтується на концепції обмеженого верховенства права, відповідно до якої навіть у період війни держава не може скасовувати права людини, а лише тимчасово звужує їх під парламентським, судовим і громадським контролем. Такий підхід гарантує легітимність дій публічної адміністрації та збереження основ демократичного правопорядку.

Цифровізація набула ознак правового феномену, адже вона трансформує адміністративно-правові форми діяльності органів влади, мінімізує бюрократію, підвищує ефективність і довіру громадян до держави. Водночас цифрові процеси потребують вдосконалення нормативного регулювання у сферах кіберзахисту, захисту персональних даних і стабільності функціонування державних реєстрів.

У воєнний період особливої ваги набула реформа кадрової політики та публічної служби, орієнтована на компетентність, етичність і стійкість державних службовців. Компетентна, морально відповідальна та професійна публічна адміністрація є запорукою ефективного функціонування держави у воєнних умовах і підґрунтям для її післявоєнної модернізації. Така модель узгоджується з європейськими принципами належного врядування (good governance) – відкритості, підзвітності, ефективності й орієнтації на потреби громадян.

Поглиблення сервісно-координаційної та людиноцентричної моделі публічного управління засвідчило зміну характеру взаємодії між державою і громадянином. Держава дедалі більше виступає партнером суспільства, гарантом безпеки й координатором спільних ініціатив. Така модель ґрунтується на довірі, відкритості та спільній відповідальності, що зміцнює легітимність влади та стійкість публічного управління.

Узагальнюючи, можна констатувати, що адміністративне право України набуло адаптивного, людиноцентричного та європейсько орієнтованого характеру. Воно забезпечує баланс між ефективністю управління й захистом прав людини, поєднує правові й організаційні механізми кризового реагування з демократичними цінностями, верховенством права та принципами належного врядування. Це свідчить про зрілість української адміністративно-правової системи, яка навіть в умовах збройної агресії зберігає гуманістичну спрямованість і закладає основу для сталого післявоєнного оновлення державності на європейських засадах.

### Список використаних джерел:

1. Авер'янов В. Б., Битяк Ю. П. Державне управління та адміністративне право: сучасні тенденції. Київ, 2019. 288 с.
2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.
3. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лютого 2022 р. № 2073-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 15. Ст. 50.
4. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник. Київ, 2021. 640 с.
5. Коваленко В. В. Адміністративна процедура як гарантія прав громадян. *Юридичний вісник України*. 2023. № 2. С. 89–95.
6. Пастух І. Д. Цифровізація публічного управління: адміністративно-правовий вимір *Право України*. 2022. № 7. С. 48–55.
7. Гришук В. К. Адміністративно-правові аспекти діяльності військових адміністрацій *Вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 30–36.
8. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
9. Мороз В. О. Реформування публічної служби в умовах воєнного стану. *Науковий часопис МВС*. 2024. № 1. С. 16–22.
10. Берлач А. Публічне адміністрування в умовах воєнного стану. *Адміністративне право та адміністративний процес України в умовах воєнного стану* : колективна монографія / за заг. ред. В. Фелика, В. Курила. Київ, 2023. С. 55–60.
11. Lawless v. Ireland (No. 3) : Judgment of 1 July 1961, Application No. 332/57. *European Court of Human Rights*. Strasbourg, 1961. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57518> (дата звернення: 30.09.2025).
12. Brannigan and McBride v. the United Kingdom : Judgment of 25 May 1993, Applications Nos. 14553/89 and 14554/89. *European Court of Human Rights*. Strasbourg, 1993. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57819> (дата звернення: 30.09.2025).
13. Council of Europe. 12 Principles of Good Democratic Governance. Strasbourg : *Centre of Expertise for Local Government Reform*, 2008. URL: <https://rm.coe.int/12-principles-brochure-final/1680741931> (дата звернення: 30.09.2025).

## References:

1. Averianov, V. B., Bytiak, Yu. P. (2019). *Derzhavne upravlinnia ta administratyvne pravo: suchasni tendentsii* [Public Administration and Administrative Law: Contemporary Trends]. Kyiv. 288 p. [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada Ukrainy (2015). Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 12 travnia 2015 r. No. 389-VIII [On the Legal Regime of Martial Law: Law of Ukraine dated 12 May 2015 No. 389-VIII.]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 28, 250 [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada Ukrainy (2022). Pro administratyvnu protseduru: Zakon Ukrainy vid 17 liutoho 2022 r. No. 2073-IX [On Administrative Procedure: Law of Ukraine dated 17 February 2022 No. 2073-IX]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 15, 50 [in Ukrainian].
4. Kolpakov, V. K. (2021). *Administratyvne pravo Ukrainy: pidruchnyk* [Administrative Law of Ukraine: Textbook]. Kyiv. 640 p. [in Ukrainian].
5. Kovalenko, V. V. (2023). Administratyvna protsedura yak harantiia prav hromadian [Administrative Procedure as a Guarantee of Citizens' Rights]. *Yurydychnyi visnyk Ukrainy – Legal Bulletin of Ukraine*, 2, 89–95 [in Ukrainian].
6. Pastukh, I. D. (2022). Tsyfrovizatsiia publichnogo upravlinnia: administratyvno-pravovyi vymir [Digitalization of Public Administration: An Administrative and Legal Dimension]. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 7, 48–55 [in Ukrainian].
7. Hryshchuk, V. K. (2023). Administratyvno-pravovi aspekty diialnosti viiskovykh administratsii [Administrative and Legal Aspects of the Activity of Military Administrations]. *Visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav – Bulletin of Lviv State University of Internal Affairs*, 1, 30–36 [in Ukrainian].
8. Verkhovna Rada Ukrainy (1996). Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine dated 28.06.1996 No. 254к/96]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 30, 141 [in Ukrainian].
9. Moroz, V. O. (2024). Reformuvannia publichnoi sluzhby v umovakh voiennoho stanu [Reforming the Civil Service under Martial Law]. *Naukovyi chasopys MVS – Scientific Journal of the Ministry of Internal Affairs*, 1, 16–22 [in Ukrainian].
10. Berlach, A. (2023). Publichne administruvannia v umovakh voiennoho stanu [Public Administration under Martial Law]. In V. Felyk & V. Kurylo (Eds.), *Administratyvne pravo ta administratyvnyi protses Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: kolektyvna monohrafiia* [Administrative Law and Administrative Process of Ukraine under Martial Law: Collective Monograph] (pp. 55–60). Kyiv, Ukraina [in Ukrainian].
11. Lawless v. Ireland: Judgment of 1 July 1961, Application No. 332/57. *European Court of Human Rights*. Strasbourg, 1961. Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57518> [in English].
12. Brannigan and McBride v. the United Kingdom: Judgment of 25 May 1993, Applications No. 14553/89 and 14554/89. *European Court of Human Rights*. Strasbourg, 1993. Retrieved from: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57819> [in English].
13. Council of Europe (2008). 12 Principles of Good Democratic Governance. Strasbourg: Centre of Expertise for Local Government Reform. Retrieved from: <https://rm.coe.int/12-principles-brochure-final/1680741931> [in English].

## TRANSFORMATION OF ADMINISTRATIVE LAW OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW: BALANCING SECURITY AND HUMAN RIGHTS

**Tetiana Kravtsova,**

*Doctor in Jurisprudence, Professor, Professor at the Department of Administrative  
and Legal Disciplines,*

*Educational and Scientific Institute of Law and Law Enforcement*

*of Lviv State University of Internal Affairs*

*<https://orcid.org/0000-0003-3697-9794>*

*[tkravtsova3@gmail.com](mailto:tkravtsova3@gmail.com)*

**Purpose.** The article analyzes the transformation of Ukraine's administrative law under martial law, reveals the legal nature of the administrative-legal regime, identifies key trends in the evolution of public administration, and outlines directions for adapting procedural, organizational, and personnel mechanisms to extraordinary conditions of state functioning. **Methods.** The research methodology combines general scientific and special legal methods. Analysis and synthesis were used to study scholarly sources on the transformation of administrative law under martial law and the formation of crisis models of legal regulation. The comparative-legal method examined international experience in regulating emergency regimes, the practice of the European Court of Human Rights, and their implementation in Ukrainian legislation. The system-structural approach provided a comprehensive assessment of legal, organizational, and value aspects of public administration reform and helped determine the role of administrative law in ensuring state stability during wartime. **Results.** The study established that martial law led to a profound transformation of Ukraine's administrative-legal system, manifested in a shift in the logic of public governance, the strengthening of crisis procedures, and the growing importance of the principles of proportionality, legality, and the rule of law. The special administrative-legal regime of martial law is analyzed as a temporary, flexible, and adaptive model of regulation aimed at maintaining state stability during armed aggression. Its key features include temporality, procedural simplification, expanded discretionary powers under parliamentary and judicial control, heightened personal responsibility of officials, and the need to balance public interests with human rights. Particular attention is given to digitalization, electronic administrative procedures, and technological innovations that sustain the efficiency of public authorities. The competence-based model of public service and the principles of good governance are emphasized as factors enhancing decision-making quality and public trust during wartime. **Conclusions.** Administrative law under martial law functions as a crisis-adaptive model of legal regulation oriented toward efficiency, legal certainty, and human-centeredness. Its transformation during wartime ensures the preservation of democratic principles' effectiveness while forming the institutional foundation for post-war renewal of Ukrainian statehood on European principles of good governance and the rule of law.

**Key words:** rule of law, good governance, discretionary powers, digitalization, competence-based model, crisis administration.

Дата першого надходження рукопису до видання: 30.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025